

вання змісту цих понять. Хоча, не зовсім зрозуміло, як із права на справедливу винагороду впливає право на розумний строк попередження про звільнення з роботи? Якби мова йшла про виплату компенсації внаслідок звільнення працівника з роботи, тоді можна було б говорити про існування взаємозв'язку між досліджуваними правами. Переконані, що за своїм змістом припис пункту 4 ст.4 частини II Хартії є значно ближчим до права на справедливі умови праці (ст.2 частини II Хартії), ніж до права на справедливу заробітну плату.

Слід звернути увагу й на не зовсім коректний переклад Хартії на українську мову. Адже, наприклад, у російському варіанті офіційного перекладу, котрий поряд з українським розміщений на сайті Верховної Ради України, в пункті 1 ст.4 частини II мова йде про "вознаграждение, которое обеспечит ... *достойный* жизненный уровень", що в українському варіанті офіційно перекладено таким чином: "винагороду, яка забезпечує ... *достатний* життєвий рівень". Упевнені, що такий переклад не є лінгвістично коректним, бо еквівалентом російського слова "достойный" не є українське слово "достатний", а "гідний". До того ж слово "достатний" на російську мову перекладається як "достаточный", а не "достойный".

Однак у такому варіанті офіційного перекладу словосполучення "*достатний* життєвий рівень" замість "*гідний* життєвий рівень" можна виявити ознаки зацікавленості. Адже заробітна плата, яка забезпечувала б людині гідний рівень життя, має бути вищою ніж та, котра гарантує лише достатній рівень. До того ж не зрозуміло: достатній для кого або кого?

Відповідно до ст. 5 Хартії Європейського Співтовариства "Про основні соціальні права працівників" від 9 грудня 1989 року, "*будь-яка праця повинна справедливо винагороджуватись*. З цієї метою ... в кожній окремій країні: *працівникам повинна бути забезпечена справедлива заробітна плата*, тобто достатня для того, аби вони могли забезпечити задовільний життєвий рівень; утримання із заробітної плати можуть здійснюватись лише відповідно до національного законодавства, при цьому у

працівників мають залишатись кошти, необхідні для забезпечення існування їх та членів їх сім'ї".

У Конвенції МОП "Про основні цілі та норми соціальної політики" №117 від 6 червня 1963 року проголошено: "Слід вжити заходів на міжнародному, регіональному або національному рівнях з метою ... створення можливості для підтримання *гідного рівня життя*". Саме тому, в статті 1 вказано: "Будь-яка політика повинна перш за все спрямовуватись на досягнення добробуту й розвитку населення, а також на заохочення його прагнення до соціального прогресу".

Висновки. Системний аналіз названих міжнародно-правових актів дає нам підстави для висновку, що показниками, за допомогою яких розкривається обсяг права працівника на справедливу заробітну плату, є:

- здатність заробітної плати забезпечити гідний рівень життя не лише працівникові, але й членам його сім'ї;
- вона не повинна бути меншою ніж мінімальна заробітна плата;
- вона має бути рівною за рівноцінну працю.

Крім того, необхідно наголосити на існуючому між цими показниками взаємозв'язку. На наш погляд, всі вони мають системний характер, бо є взаємоумовленими. Тому тільки їх одночасне застосування є запорукою реалізації права працівника на справедливу заробітну плату.

1. Рішення Конституційного Суду України від 29 січня 2008 року № 2-рп/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – №80. – Ст.2697.
2. Маркс К. и Энгельс Ф. Соч. [в 30-ти т.]. – Изд. 2-е. – Т.16: Сентябрь 1864 – Июль 1970. – М.: Госполитиздат, 1960. – XXX, 839 с. 3. Процевський О.І. Новый зміст права на працю – основа реформування трудового законодавства України // Право України. – 1999. – №6. – С.101–105. 4. Цветов В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). – Х.: Право, 1996. – 164 с. 5. Конституційне право України: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. – К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2002. – 544 с. 6. Кацев М.І. Конституційно-правовий статус личности в Латвийской Республике // Право и управление. XXI век. – 2010. – №3. – С. 63 – 69. 7. Конституційне право України: Підручник. – 4-те видання / За ред. В.Ф.Погорілка. – К.: Наукова думка, 2003. – 734 с. 8. Роулз Дж. Теория справедливости // Вопросы философии. – 1994. – №10. – С.35-42.

Надійшла до редколегії 08.06.11

Л. Лисенко, асп.

ПРОЦЕСУАЛЬНА ФОРМА ВИРІШЕННЯ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗІВ

Аналізуються ухвали суду, якими вирішуються питання про забезпечення доказів. Визначений зміст ухвали про забезпечення/відмову у забезпеченні доказів, в тому числі із врахуванням особливостей кожного способу забезпечення доказів. Особлива увага приділяється проблемним аспектам оскарження таких ухвал. Результатом дослідження стали пропозиції щодо вдосконалення регламентації інституту забезпечення доказів цивільними та нотаріальними законодавством.

Ключові слова: докази, забезпечення доказів, способи забезпечення доказів, ухвали про забезпечення доказів.

Анализируются определения суда, которыми решаются вопросы об обеспечении доказательств. Определено содержание постановления об обеспечении/отказе в обеспечении доказательств, в том числе с учетом особенностей каждого способа обеспечения доказательств. Отдельное внимание уделяется проблемным аспектам обжалования таких постановлений. Результатом исследования являются предложения по совершенствованию регламентации института обеспечения доказательств гражданским и нотариальным законодательством.

Ключевые слова: доказательств, обеспечение доказательств, способы обеспечения доказательств, определения об обеспечении доказательств.

The author of the article analyses the court orders, which settle questions of providing evidence. The text of the order on providing/refusal to provide evidence is determined, including the characteristics of each method of providing evidence. Special attention is given to the problematic aspects of the appeal of such orders. In conclusion the author proposes to improve regulation of the institute for providing evidence by the civil and notarial legislation.

Key words: evidence, providing evidence, methods of providing evidence, orders on providing evidence.

Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК) у ст. 10 визначає, що цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін. Основний зміст принципу змагальності полягає в тому, що кожна сторона має право, якому одночасно кореспондується і обов'язок, довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги або заперечення. Наявність або відсутність таких обставин суд встановлює на основі представлених особами, які беруть участь у справі, доказів. Однак,

надати суду необхідні докази не завжди видається можливим, наприклад, якщо виникли певні труднощі з їх отриманням. З'явитися можуть і підстави побоюватися, що згодом зібрати та дослідити ці докази вже буде неможливо. За сприянням у цьому разі варто звернутися до суду, який наділений повноваженнями вживати заходи забезпечення доказів.

Деякі питання щодо забезпечення доказів у цивільному процесі висвітлювалися Штефаном М.Й., Треуш-© Лисенко Л., 2011

ником М.К., Івановим О.В., Васильєвим С.В., Дем'яновою О.В. Проте багато уваги інституту забезпечення доказів приділила Фурса С.Я., основоположні ідеї якої і дістали подальшого розвитку в цій статті.

Для початку зауважимо, що законодавець не тлумачить саме поняття "забезпечення доказів", а просто у ч. 1 ст. 133 ЦПК визначає, що особи, які беруть участь у справі і вважають, що у них є складнощі в поданні потрібних доказів, мають право заявити клопотання до суду про забезпечення цих доказів. Проте наука як завжди йде на крок попереду. Зокрема, Штефан М.Й. під забезпеченням доказів розуміє вжиття судом термінових заходів до закріплення у визначеному процесуальному порядку фактичних даних з метою використання їх як докази при розгляді цивільних справ [7, с. 292]. Фурса С.Я. в свою чергу вважає, що це заходи, які спрямовані на зберігання відомостей про обставини справи, у випадках, коли використання джерел цих відомостей може у майбутньому виявитися неможливим або утрудненим [4, с. 381]. Від себе додалимо, що забезпечення доказів можна визначити ще як прояв владно-розпорядчих дій суду через сприяння зобов'язаним щодо доведення обставин по справі та іншим заінтересованим особам в отриманні доказів, у разі виникнення у них ускладнень при цьому, для представлення їх перед судом.

У наведеному визначенні ми згадали про інших заінтересованих осіб через те, що відповідно до ч. 3 ст. 133 ЦПК суд може забезпечити докази і до пред'явлення позову. Необхідність у цьому виникає, якщо потенційний учасник цивільного процесу не може зволікати із доведенням обставин, що мають значення для справи, в силу об'єктивних причин. Наприклад, він має намір подати в якості доказу продукти чи то інші речові докази, що швидко псуються, і тому потребують негайного огляду судом. Або ж певні документи, що знаходяться в розпорядженні сторонніх осіб, які не зацікавлені в наданні їх суду, можуть бути знищені, тому мають бути негайно витребувані. Зазначена норма гарантує збереження доказів у справі на випадок, коли їх можна втратити до початку судового розгляду.

Питання про забезпечення доказів, відповідно до ч. 4 ст. 135 ЦПК, вирішується ухвалою. Доречно сказати, що попередній ЦПК 1963 р. хоч і загально, але встановлював зміст такої ухвали. Так, у ч. 2 ст. 36 ЦПК 1963 р. йшлося про те, що про забезпечення доказів суд або суддя постановляє ухвалу, в якій зазначає порядок і спосіб її виконання. Крім того, на нашу думку, доцільно в ухвалі про забезпечення доказів також вказувати заявника, який звернувся з клопотанням про забезпечення доказів; докази, які необхідно забезпечити; з якою метою потрібно їх забезпечити; обставини, які свідчать про необхідність обрання відповідного способу забезпечення доказів. В ухвалі ж про відмову у забезпеченні доказів навпаки треба обґрунтувати на основі чого суд прийшов до висновку про недоцільність вжиття заходів щодо забезпечення доказів. До того ж слід встановлювати строк і порядок набрання ухвалою законної сили та її оскарження. Якщо ухвала про забезпечення доказів постановляється до пред'явлення позову, то суд має ще попередити заявника про обов'язок подати позовну заяву протягом трьох днів та встановити санкцію у разі невиконання цього обов'язку. Такий зміст ухвали про забезпечення/відмову у забезпеченні доказів має знайти відображення в чинному ЦПК.

Також при постановленні ухвал з питань забезпечення доказів слід враховувати особливості кожного способу забезпечення доказів. Для прикладу, законодавець у ч. 1 ст. 144 ЦПК визначив зміст ухвали про призначення експертизи: підстави та строк для прове-

дення експертизи; з яких питань потрібні висновки експертів, ім'я експерта або найменування експертної установи, експертам якої доручається проведення експертизи; об'єкти, які мають бути досліджені; перелік матеріалів, що передаються для дослідження, а також попередження про відповідальність експерта за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків. Власні міркування доречно висловити стосовно ухвали щодо обрання такого способу забезпечення доказів як допит свідків. Перш за все на увагу заслуговує запропонована Фурсою С.Я. ідея концептуального уточнення засобів забезпечення доказів [4, с. 382-383]. На її думку, допит свідка – це дослідження доказу, а як спосіб забезпечення доказу треба розцінювати саме виклик судом свідка для його допиту у судовому засіданні. Тому і відповідна ухвала має вирішувати питання про виклик свідка для його допиту, в якій слід додатково вказати: прізвище, ім'я, по батькові свідка; місце його проживання (перебування) або роботи (навчання); обставини, які він може підтвердити; встановити день та час його виклику, а також варто зазначити, що у разі неявки свідка без поважних причин для дачі показань до нього можуть бути застосовані заходи процесуального примусу відповідно до ст. 94 ЦПК. Серед способів забезпечення доказів судом ч. 2 ст. 133 ЦПК передбачається витребування та (або) огляд доказів у тому числі за їх місцезнаходженням. Щодо такого способу забезпечення доказу як витребування письмового чи речового доказу, то в ухвалі, якою вирішується це питання, до того ж мають бути вказані відомості про особу, у якої вимагається зазначений доказ у заяві про його витребування та обставини, які може підтвердити цей доказ. Також в такій ухвалі варто зауважити, що за неповідомлення суду про можливість подати докази, а також за неподання доказів винні особи несуть відповідальність. Речові та письмові докази, які не можна доставити в суд, оглядаються за їх місцезнаходженням. Згідно з ч. 3 ст. 140 ЦПК у разі необхідності, в тому числі за клопотанням особи, яка бере участь у справі, для участі в огляді доказів за їх місцезнаходженням можуть бути залучені свідки, перекладачі, експерти, спеціалісти. У відповідній ухвалі варто вказувати про залучення таких осіб та наводити відомості про них. Крім того в цій ухвалі доцільно зазначити, місцезнаходження доказу; які обставини може підтвердити проведення огляду; можливо навіть навести перелік запитань, на які треба надати відповіді шляхом огляду того чи іншого доказу.

Постановлення ухвал, якими вирішуються питання щодо забезпечення доказів є однією з найважливіших гарантій захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, проте не менш важливою гарантією є можливість їх оскарження. Так, ч. 4 ст. 135 ЦПК передбачає, що оскарження ухвали про забезпечення доказів не зупиняє її виконання, а також не перешкоджає розглядові справи. Хоча законодавець і виокремив спеціальну 293 статтю ЦПК, яка чітко визначає, оскарження яких ухвал не перешкоджає продовженню розгляду справи та які можуть оскаржуватися в окремому порядку, однак, його позиція з цього приводу все ж неоднозначна. Зокрема, ухвала про забезпечення доказів у ст. 293 ЦПК не згадана. Те, що цієї ухвали немає в переліку ухвал, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду, не означає, що вона не може бути оскаржена, оскільки Конституційний Суд України встановив, що вказаний перелік не є вичерпним [2]. Це підтверджується і вищенаведеним положенням ст. 135 ЦПК. Тобто існує пряма вказівка спеціальної норми, яка регулює питання забезпечення дока-

зів, на можливість оскарження відповідної ухвали. Хоча, проаналізувавши дану позицію законодавця, не можна не звернути увагу, на те, що було проігноровано ухвалу про відмову у забезпеченні доказів. Виходячи з даної трактовки, на сьогодні окремо можливо оскаржити лише ухвалу про забезпечення доказів, а для того, щоб оскаржити ухвалу про відмову у вчиненні такої дії, особа повинна дочекатися рішення суду і вже потім буде мати можливість реалізувати своє право на звернення до апеляційної інстанції. Але логіки в такому розумінні не вбачається, тому що згадані вище процесуальні документи є рівноправними за значенням, а різняться лише за наслідками постановлення. Більше того, сенсу в оскарженні такої ухвали може вже і не бути, адже, якщо особа клопоче про забезпечення доказів, то в неї є складнощі в їх оперативному отриманні, є певні побоювання, що доказ може зникнути, а після винесення рішення у справі цього доказу дійсно може не стати. На думку Дем'янової О.В. набагато ясніше була висловлена позиція ЦПК 1963 р. з приводу оскарження цих ухвал [1, с. 59]. Згідно з ст. 39 ЦПК 1963 р., оскарження ухвали про забезпечення доказів не допускається, на неї не може бути винесено окреме подання прокурора. На ухвалу про відмову забезпечити докази може бути подано скаргу або винесено окреме подання. Не можемо погодитися з даним твердженням, оскільки при такій позиції законодавця захищаються права лише заявника, особи, права яких можуть бути порушені ухвалою про забезпечення доказів (чи то сторона або потенційна сторона у справі, чи інша особа, яка бере участь у справі або ж та особа, чії права та обов'язки були предметом розгляду у суді) позбавлені можливості в зверненні до суду. До того ж у разі незаконності або необґрунтованості ухвали про забезпечення доказів також відсутня можливість перегляду такої ухвали, а це прямо суперечить проголошеним основним конституційним засадам судочинства про забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду. З цього приводу були висловлені більш слушні зауваження Фурсою С.Я., що оскарження ухвали про забезпечення доказів слід розуміти у широкому аспекті щодо усього інституту забезпечення доказів, тобто мається на увазі оскарження ухвали як про забезпечення доказів так і відмови забезпечити доказ [4, с. 385], тому ч. 1 ст. 293 ЦПК має бути доповнена положенням про те, що окремому оскарженню в апеляційному порядку повинні підлягати ухвали як у забезпеченні доказів, так і про відмову відповідно вчинити такі дії [5, с. 872]. Відповідні зміни необхідно внести і до ч. 4 ст. 135 ЦПК. Завдяки такій регламентації вже не буде виникати питання з приводу можливості оскарження тієї чи іншої ухвали, оскільки воно буде передбачене в спеціальній статті щодо забезпечення доказів, та буде підтверджене нормою, що об'єднує всі ухвали, на які можуть бути подані скарги окремо від рішення суду. У результаті вищезначеного реалізація гарантованого права на судовий захист, безумовно, буде підсилюватися.

Однак, Дем'янова О.В. відзначає, що і сама ухвала про відмову забезпечити докази має здатність створювати істотні процесуальні перешкоди для заявника. Забезпечення доказів застосовується у випадках, коли їх отримання в подальшому буде утрудненим з різних причин. Саме через те, що докази можуть бути втрачені, через їх винятково важливе значення для справи, заінтересована особа звертається до суду з проханням щодо забезпечення. Ухвала про відмову у забезпеченні доказів може призвести до втрати доказу, втрати заінтересованою особою можливості належно довести свої вимоги [1, с. 59]. Дана ситуація є підставою для апеля-

ційного, касаційного оскарження, що забирає багато часу, та поки така ухвала буде оскаржуватись, свідок може й померти [6, с. 107].

При цьому Дем'янова О.В. наголошує на необхідності удосконалення інституту забезпечення доказів як традиційними засобами, так і з застосуванням нових методів [1, с. 59], наводячи міркування проф. Решетнікової, що своєчасним та дієвим є нотаріальний порядок забезпечення доказів до порушення цивільної справи, який існує у інших країнах [3, с. 439].

Слід зауважити, що нотаріальний порядок забезпечення доказів регламентований і вітчизняним законодавством. Так ст. 102 ЗУ "Про нотаріат" передбачено, що нотаріуси забезпечують докази, необхідні для ведення справ в органах іноземних держав. Дії для забезпечення доказів проводяться відповідно до цивільного процесуального законодавства України. Однак це ніяк не означає, що нотаріуси не можуть забезпечувати докази і для ведення справ у судах України.

Те, що нотаріуси забезпечують докази за аналогією з ЦПК, буквально означає, що нотаріуси можуть застосовувати способи забезпечення доказів, вказані у ч. 2 ст. 133 ЦПК, а саме: допит свідків, призначення експертизи, витребування та (або) огляд доказів у тому числі за їх місцезнаходженням. Однак, беззастережно поширити норми ЦПК, які регламентують забезпечення доказів на нотаріальний процес неможливо. Це пояснюється тим, що статус нотаріуса суттєво відрізняється від становища судді – він не наділений державою владними повноваженнями, і не може застосовувати санкції до учасників процесу. Зокрема, нотаріус не може попереджати свідка, експерта про кримінальну відповідальність, передбачену ст. 384 Кримінального кодексу України [6, с. 104-105]. Проте суд не наділений повноваженнями допитати свідка за місцем його проживання або перебування, а нотаріус в силу поважних причин може до нього виїхати для відібрання показань. Наприклад, якщо єдина особа, якій відомі важливі обставини по справі, перебуває у лікарні у дуже тяжкому стані, і її свідчення мають суттєве значення для прийняття рішення по справі, то нотаріус може викласти пояснення такої особи на нотаріальному бланку у вигляді заяви, яка адресується суду. Вона підписується свідком, а це означає, що він згідний із викладеними поясненнями. Підпис особи на заяві засвідчується нотаріусом. Вчинення такої нотаріальної дії підтверджує, що зміст заяви не суперечить законові, і вона не має характеру угоди та не містить у собі відомостей, що порочать честь і гідність людини. Такий документ може бути використаний у якості доказу і підтвердити важливі для справи обставини.

Як бачимо альтернативним варіантом отримання доказів є їх забезпечення нотаріусом. Законодавче закріплення процедури здійснення провадження щодо забезпечення доказів нотаріусами, яка запропонована Фурсою С.Я. [6, с. 102-121], значно б розвантажила суди та полегшила б для осіб, на яких покладений обов'язок доказування, процес збирання доказів.

Підсумовуючи викладене, слід відмітити найголовніші результати дослідження інституту забезпечення доказів:

1. Наведене власне визначення поняття "забезпечення доказів" – прояв владно-розпорядчих дій суду через сприяння зобов'язаним щодо доведення обставин по справі та іншим заінтересованим особам в отриманні доказів, у разі виникнення у них ускладнень при цьому, для представлення їх перед судом.

2. Запропоновано редакцію статті, якою передбачено зміст ухвали про забезпечення/відмову у забезпеченні доказів.

"1. Ухвала суду про забезпечення/відмову у забезпеченні доказів, постановляється як окремий документ та складається з:

1) вступної частини із зазначенням: часу та місця її постановлення; прізвища та ініціалів судді та секретаря судового засідання;

імен (найменування) заявника, який звернувся з клопотанням про забезпечення доказів;

2) описової частини із зазначенням: доказу, що потребує забезпечення; способу забезпечення, який просить вжити заявник; викладених у заяві обставин;

3) мотивувальної частини із зазначенням: доводів заявника щодо необхідності вжиття заходів забезпечення доказів;

мотивів, з яких суд дійшов висновку про доцільність/недоцільність обрання відповідного способу забезпечення доказів і закону, яким керувався суд, постановляючи ухвалу;

4) резолютивної частини із зазначенням: висновку суду щодо застосування вказаного способу забезпечення доказу; порядку і способу виконання ухвали; строку і порядку набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

2. Якщо ухвала про забезпечення доказів постановляється до пред'явлення позову, то в ній має бути зазначений обов'язок заявника подати позовну заяву протягом трьох днів та встановлена відповідальність за невиконання цього обов'язку.

3. При постановленні ухвал з питань забезпечення доказів враховуються особливості кожного способу забезпечення доказів."

4. Дістала подальшого розвитку пропозиція Фурси С.Я., що ч. 1 ст. 293 ЦПК має бути доповнена положенням про те, що окремому оскарженню в апеляційному порядку повинні підлягати ухвали як у забезпеченні доказів, так і про відмову вчинити такі дії. Відповідні зміни необхідно внести і до ч. 4 ст. 135 ЦПК.

5. Підтримана ідея Фурси С.Я. щодо законодавчого закріплення процедури нотаріального провадження щодо забезпечення доказів необхідним для розгляду справ не лише у іноземному суді, а й судах України, що значно б розвантажало суди та полегшило процес збирання доказів для осіб, на яких згідно ст. 10 ЦПК покладений обов'язок доведення тих обставин на які вони посилаються як на підставу своїх вимог та заперечень.

1. Дем'янова О.В. Оскарження ухвал в цивільному судочинстві: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. – Київ, 2008. – 192 с. 2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Заїченка Володимира Георгійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 18 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку зі статтею 129 Конституції України (про апеляційне оскарження ухвал суду) від 27 січня 2010 року N 3-рп/2010. 3. Справочник по доказуванню в гражданском судопроизводстве / [Под ред. д. ю. н., проф. Решетниковой И. В.] – 2-е изд., перераб. – М.: Норма, 2005. – 464 с. 4. Фурса С.Я., Фурса Є.І., Щербак С.В., Ясинок М.М., Паскар А.Л. Цивільний процес України: академічний курс: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С.Я.Фурси]. – К.: Видавель Фурса С.Я.: КНТ, 2009. – 848 с. 5. Фурса С.Я., Фурса Є.І., Щербак С.В. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 т. / За заг. ред. С.Я.Фурси. – К.: Видавель Фурса С.Я.: КНТ, 2010. – Т. 1. – 1044 с. 6. Фурса С. Я., Цюра Т. В. Докази і доказування у цивільному процесі: науково-практичний посібник / Фурса С. Я., Цюра Т. В. [Серія: Процесуальні науки] – К.: Видавель Фурса С.Я., КНТ, 2005. – 256 с. 7. Штефан М.І. Цивільний процес. Підруч. для юрид. спеціальностей вищих закладів освіти: – К.: Ін Юре. – 2005. – 608 с.

Надійшла до редколегії 01.06.11

УДК 349.412.2

Ю. Туцький, здобувач

ПОНЯТТЯ ТА ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВОВІДНОШЕННЯ ВИКУПУ ДЛЯ СУСПІЛЬНИХ ПОТРЕБ

У статті проаналізовано загальні характеристики земельної ділянки як об'єкта правовідношення викупу для суспільних потреб, на основі яких сформовано поняття земельної ділянки як об'єкта даного правовідношення.

Ключові слова: земельна ділянка, викуп для суспільних потреб, обтяження суспільними потребами.

В статье проанализированы общие характеристики земельного участка как объекта правоотношения выкупа для общественных нужд, на основе которых сформировано понятие земельного участка как объекта данного правоотношения.

Ключевые слова: земельный участок, выкуп для общественных нужд, обременения общественными нуждами.

In the article analyses the general characteristics of plot of land as the object of legal relations of redemption for the needs of society, which formed the basis for the concept of plot of land as the object of this legal relations.

Keywords: plot of land, redemption for the needs of society, burden of the needs of society.

Постановка проблеми. До числа фундаментальних категорій правовідносин викупу земельних ділянок для суспільних потреб відноситься об'єкт, яким є земельна ділянка. Без об'єкта, "як складового елемента будь-яких правовідносин" [1, с. 333, 344], існування правовідношення викупу земельних ділянок для суспільних потреб є неможливим. Адже, земля як унікальний природний об'єкт [2, с. 23], є обмеженою у просторі та не є вільно відтворювальним фактором виробництва [3, с. 123], але в той же час є єдиним місцем для існування людства.

Дослідження даної наукової проблеми актуалізується також тим, що сьогодні Україна стоїть на шляху проведення футбольного чемпіонату Євро 2012, що вимагає здійснення підготовчих дій, – як у сфері побудови спортивних комплексів, так і у сфері інфраструктури, – що ускладнюється в разі неможливості здійснення цих заходів за рахунок земель державної чи комунальної власності.

Ступінь наукової розробки проблеми. Окремі правові аспекти земельної ділянки, як об'єкта правовідносин, є предметом дослідження багатьох науковців, таких як: В. І. Андрейцев, А. П. Ансімов, О. Бадулін, Н. П. Барабаш, О. Г. Бондар, О. В. Глотова, В. К. Гуревської, Н. В. Ільницька, М. П. Кабитов, К. С. Клейменова, І. О. Костяшкін, П. Ф. Кулинич, Р. І. Марусенко, А. М. Мірошніченко, К. С. Мітягін, В. В. Носік, К. П. Пейчев, Д. М. Старостенко, Н. І. Титова, О. В. Шихалєва, М. В. Шульга та інших. Однак спеціальне дослідження земельної ділянки як об'єкта правовідношення викупу для суспільних потреб в правовій науці є неповним, що і обумовило вибір предмета дослідження.

Мета даного дослідження полягає в тому, щоб провести ґрунтовний аналіз категорії земельна ділянка як об'єкт правовідношення викупу для суспільних потреб. А також на основі врахування новітніх досягнень право-